

**ПАСТЕРЕЛЬОЗНО-АСКАРИДІОЗНЕ МІКСТ ЗАХВОРЮВАННЯ ПТИЦІ – ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ
(Оглядова стаття)**

В. М. Плис, к.вет.н., с.н.с., провідний науковий співробітник лабораторії тваринництва
Державна установа Інститут зернових культур Національної академії аграрних наук України

В статті викладено результати проведеного літературного огляду бактеріально-гельмінтозних мікст захворювань птиці. У переліку асоціативних захворювань, які завдають значних економічних збитків птахівництву, однією з актуальних проблем є пастерельозно-аскаридіозне мікст захворювання птиці. В статті наведено літературний огляд клінічних ознак, патолого-анатомічних змін, класичних і сучасних методів діагностики, лікування, профілактики та заходів боротьби.

Ключові слова: бактеріально-гельмінтозні асоціації, пастерельоз (холера) птиці, аскаридіоз, клінічні ознаки, патолого-анатомічні зміни, бактерії, гельмінти, асоціативні захворювання птиці, діагностика, лікування, профілактика та заходи боротьби.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Промислове і фермерське птахівництво характеризується високим ступенем концентрації птиці на обмеженій території, що збільшує обмінення мікроорганізмами виробничих приміщень та території птахогосподарства і викликає потенційну небезпеку виникнення асоціативних захворювань за рахунок умовно-патогенної мікрофлори. При цьому створюються благоприємні умови для розвитку форм одночасного перебігу мікст захворювань, при яких змінюються динаміка вікової сприйнятливості, клінічні ознаки, патолого-анатомічні зміни. У зв'язку з цим, невірна або запізнена діагностика та диференційна діагностика мікст захворювань, помилкове прогнозування строків клінічного прояву асоціативних захворювань може призводити до значних економічних і соціальних збитків [2, 13].

На сьогодні однією з не менш актуальних проблем птахівництва є мікст захворювання, а саме найпоширенішим серед птиці є бактеріально-гельмінтозна асоціація – пастерельозно-аскаридіозне захворювання. Важливою стороною проблеми пастерельозно-аскаридіозної асоціації є її зооантропонозність [15, 16].

Пастерельозно-аскаридіозне захворювання – це гостре контагіозне захворювання сільськогосподарської птиці, диких перелітних та синантропних птахів і людини, яке викликають збудник пастерельозу виду *Pasteurella multocida* і збудник аскаридіозу виду *Ascaridiagalli*, що характеризується септицемією, геморагічним діатезом, ендокардитом, некротичним ураженням печінки, катарально-геморагічним запаленням тонкого і товстого відділів кишечника та високою летальністю [15, 16].

Незважаючи на те, що на боротьбу з монозахворюваннями птиці були спрямовані великі зусилля, проблема з мікст пастерельозно-аскаридіозним захворюванням лишається актуальною і нині на Україні. Отже, потенційний ризик нових спалахів мікст пастерельозно-аскаридіозного захворювання існує [6, 7].

Мета роботи. Метою нашої роботи було по-

ровести огляд літературних даних щодо клінічного прояву, патолого-анатомічних змін, класичних і сучасних методів діагностики, лікування, профілактики та заходів боротьби за пастерельозно-аскаридіозної асоціації.

Матеріали і методи досліджень. Робота виконувалась на базі Державної установи Інститут зернових культур Національної академії аграрних наук в лабораторії тваринництва.

За літературними джерелами встановлення діагнозу на пастерельоз проводиться за загальноприйнятими бактеріологічними і біологічними методами дослідження. Проводяться посіви на прості (МПБ, МПА) і збагачені (перевар Хотінгера, агар з додаванням 5 % крові великої рогатої худоби) живильні середовища для культивування пастерел, постановка біологічної проби на птиці 80-120-добового віку. Зажиттєво підтверджується захворювання результатами серологічних досліджень в реакції непрямой гемаглютинації (РНГА) з антигеном антитільним еритроцитарним.

Паразитологічні життєві дослідження проводяться гельмінтоскопією проб посліду. По смертні — повним гельмінтологічним розтином трупів птиці для виявлення гельмінтів.

Результати власних досліджень. Мікросвіт великий, різноманітний і недостатньо вивчений, а виникаючі паразитоценози відіграють важливу роль в метаморфозі інфекційної патології і в ускладненні епізоотичної ситуації. На сьогодні найчастіше відмічається змішаний перебіг захворювань. З'явилось багато нових або атипичних форм захворювань, що обумовлено місцевим мікробіомом, під яким розуміють сукупність умов, що сприяють проникненню в конкретне середовище мікробів, їх збереженню, розмноженню і варіабельності [6, 13].

Необхідно враховувати революцію мікробів, коли паразитуючі в організмі птиці збудники в своєму еволюційному розвитку випереджають удосконалення захисних механізмів макроорганізму. Це призводить до порушення встановленої рівноваги між макроорганізмом і паразитуючими в ньому збудниками, спалахів інфекційних хвороб

і ускладненню епізоотичної ситуації [1, 2, 3].

Найбільш важливу роль у загальному комплексі заходів з недопущення і ліквідації пастерельозно-аскаридіозного захворювання птиці відіграє його своєчасна діагностика, лікування і профілактика.

За діагностики пастерельозно-аскаридіозної асоціації птиці необхідний комплексний підхід, який вимагає максимального збору інформації. Для встановлення заключного діагнозу, необхідно враховувати анамнестичні і епізоотологічні дані, клінічні ознаки, патолого-анатомічні зміни і результати лабораторних досліджень, а саме серологічних, бактеріологічних, біологічних, гельмінтологічних, гістологічних [2, 5, 6].

Клінічні ознаки мають важливе діагностичне значення, але за пастерельозно-аскаридіозної асоціації симптомокомплекс є дещо не характерним, що ускладнює постановку діагнозу. При пастерельозно-аскаридіозній асоціації спостерігається такий симптомокомплекс: пригнічення, анорексія, витікання із дзьоба слизу, спрага, підвищення температури тіла, відставання в рості, синюшність сережок, побіління гребеня, посіпування хвоста, закидання голови на спину, крила опущені, профузний пронос (послід білого кольору з домішками фібрину та крові), утруднене дихання, риніт, кон'юнктивіт, припухання суглобів [5, 6, 7, 8, 15, 16].

При патолого-анатомічному розтині трупів загиблої птиці, за пастерельозно-аскаридіозної асоціації, відмічаються множинні крапчасті крововиливи, геморагічні явища в шкірі і підшкірній клітковині та на внутрішній поверхні м'язів грудної кістки, серозних покривах брижі, очеревини, оболонки шлунка і кишечника. Слизова оболонка набрякла, гіперемійована, пронизана крапчастими і плямистими крововиливами, на її поверхні і в просвіті кишечника — скупчення слизу. Такі ураження певною мірою пов'язані зі значним травму-

ванням стінок кишечника мігруючими личинками аскаридів, які близько 18-20 діб розвиваються у їх товщі [4, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16].

Комплексне лікування та профілактика пастерельозно-аскаридіозної асоціації відсутні. Застосовується тільки специфічна терапія та заходи профілактики монозахворювань, а саме пастерельозу (холери) і аскаридіозу птиці, що є економічно затратним для птахогосподарств. Тому, розробка сучасних лікарських засобів за асоціативного пастерельозно-аскаридіозного захворювання птиці є важливою проблемою ветеринарної медицини в Україні [12, 13, 14].

Висновки. 1. Опрацьовані літературні джерела, свідчать про інтенсивний розвиток епізоотичного процесу пастерельозно-гельмінтозних асоціацій серед сприйнятливої птахопоголов'я.

2. Симптомокомплекс за пастерельозно-аскаридіозної асоціації є дещо не характерним, що ускладнює постановку діагнозу. Аналізуючи клінічні ознаки у сільськогосподарської птиці відмічають, що за пастерельозно-аскаридіозної асоціації утруднюється дихання, підвищується температура тіла, спостерігається відмова від прийому корму, уражується кишечник, що проявляється проносами, відмічається схуднення, виснаження та загибель птиці.

3. Бактерії та гельмінти, в асоціації з *Pasteurellamultocida*, ускладнюють розвиток і перебіг інфекційного захворювання та поглиблюють патологічні процеси.

Перспективи подальших досліджень. За останні роки науковцями були вивчені різні асоціації мікроорганізмів, але недостатньо вивчена проблема у виникненні пастерельозно-аскаридіозної асоціації, яка наносить значні економічні збитки птахівництву. Наша робота є продовженням досліджень по вивченню бактеріально-гельмінтозних асоціацій, а саме найбільш поширеного пастерельозно-аскаридіозного захворювання птиці.

Список використаної літератури:

1. Апатенко В.М. Смешанные инфекции сельскохозяйственных животных [Текст] / В.М. Апатенко. — К.: Урожай, 1990. — С. 3-12.
2. Апатенко В.М. Диагностика и предиктивность паразитоценозов / В.М. Апатенко, Б.Т. Стегний // Ветеринарна медицина МТНЗ. — 2010. - № 94. — С. 160-162.
3. Апатенко В.М. Паразитоценозы в патоморфологическом аспекте / В.М. Апатенко // Вісник СНАУ. — 2009. - № 6 (25). — С. 7-11.
4. Патологоанатомическая диагностика болезней птиц / А.В. Акулов [и др.]; под. общ. ред. В.П. Шишкова. — М.: Колос, 1978. — С. 115-126.
5. Байдевятов А.Б. Справочник по болезням сельскохозяйственных птиц / А.Б. Байдевятов, Б.Ф. Бессарабов, В.Н. Сюрин; под. общ. ред. А.Б. Байдевятова. — К.: Урожай, 1980. — С. 36-98.
6. Хвороби птиці: навчальний посібник / А.В. Березовський [та ін.]. К.: ДІА, 2012. — С. 7-131.
7. Богач М.В. Інвазійні хвороби свійської птиці: навчальний посібник / М.В. Богач, А.В. Березовський, І.Л. Тараненко: за заг. ред. А.В. Березовського. — К.: Ветінформ, 2007. — С. 113-122.
8. Буткин Е.И. Пастереллез (холера) птиц / Е.И. Буткин. — М.: Колос, 1972. С. 61-103.
9. Паразитология та інвазійні хвороби тварин : підручник / В.Ф. Галат [та ін.]; під заг. ред. В.Ф. Галат — Полтава: Укрпромторгсервіс, 2012. — С. 282-284.
10. Довідник з хвороб птиці / В.В. Герман [та ін.]; під ред. В.В. Германа — Х.: Фоліо, 2002. — С.

11-70.

11. Корнієнко Л.Є. Інфекційні хвороби птиці / Л.Є. Корнієнко, Л.І. Наливайко, В.В. Недосєков [і ін.]; під заг. ред. Л.Є. Корнієнка. – Херсон.: Гринь Д.С., 2012. — С. 46-472.

12. Болезни домашних и сельскохозяйственных птиц [Текст] / Б.У. Кэлнек [и др.]; под. общ. ред. Б.У. Кэлнека [и др.]. — М.: Аквариум, 2003. — С. 169-188.

13. Коровин Р.Н. Справочник ветеринарного врача птицеводческого предприятия / Р.Н. Коровин. — Санкт-Петербург, Том № 1. — 1995. — 3 с.

14. Методичні рекомендації з діагностики, профілактики та заходів боротьби з пастерельозом (холерою) птиці / Б.Т. Стегній [та ін.]. — Дніпропетровськ, — 2009. — С. 4-39.

15. Плис В.М. Епізоотологічний моніторинг та патологоанатомічні зміни за пастерельозу (холери) птиці в асоціації з деякими інвазіями / В.М. Плис, Л.І. Шендрик // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Ґжицького. 2014. — Частина 1, Том 16, № 2 (59). — С. 262-270.

16. Плис В.М. Епізоотологічний моніторинг, клінічні ознаки та патологоанатомічні зміни за пастерельозу (холери) птиці в асоціаціях з деякими інфекційними та інвазійними захворюваннями / В.М. Плис, Т.І. Фотіна // Вісник Сумського національного аграрного університету. — 2014. - № 6 (35). — С. 114-122.

17. Шендрик Л.І. Паразитарні хвороби тварин: діагностика, профілактика, лікування: навчальний посібник / Л.І. Шендрик, Х.М. Шендрик — Д.: Свідлер А.Л., 2011. — С. 84-86.

References:

1. Apatenko V.M. Smešannye ynfekcyi sel'skochozjajstvennych žyvtovyh [Tekst] / V.M. Apatenko. — K.: Urožaj, 1990. — S. 3-12.

2. Apatenko V.M. Dyahnostyka y predyktivnost' parazytocoenov / V.M. Apatenko, B.T. Stehnyj // Veterynarna medycyna MTNZ. — 2010. - # 94. — S. 160-162.

3. Apatenko V.M. Parazytocoeny v patomorfolohyčeskom aspekte / V.M. Apatenko // Visnyk SNAU. — 2009. - # 6 (25). — S. 7-11.

4. Patoloĥoanatomyčeskaja dyahnostyka boleznej ptyc / A.V. Akulov [y dr.]; pod. obšč. red. V.P. Šyškova. — M.: Kolos, 1978. — S. 115-126.

5. Bajdevljatov A.B. Spravočnyk po boleznyam sel'skochozjajstvennych ptyc / A.B. Bajdevljatov, B.F. Bessarabov, V.N. Sjuryn; pod. obšč. red. A.B. Bajdevljatova. — K.: Urožaj, 1980. — S. 36-98.

6. Chvoroby ptyci: navčal'nyj posibnyk / A.V. Berezovs'kyj [ta in.]. K.: DIA, 2012. — S. 7-131.

7. Bohač M.V. Invazijni chvoroby svijs'koї ptyci: navčal'nyj posibnyk / M.V. Bohač, A.V. Berezovs'kyj, I.L. Taranenko: za zah. red. A.V. Berezovs'koho. — K.: Vetinform, 2007. — S. 113-122.

8. Butkyn E.Y. Pasterellez (cholera) ptyc / E.Y. Butkyn. — M.: Kolos, 1972. S. 61-103.

9. Parazytolohija ta invazijni chvoroby tvaryn : pidručnyk / V.F. Halat [ta in.]; pid zah. red. V.F. Halat — Poltava: Ukrpromtorhservis, 2012. — S. 282-284.

10. Dovidnyk z chvorob ptyci / V.V. Herman [ta in.]; pid red. V.V. Hermana — Ch.: Folio, 2002. — S. 11-70.

11. Kornijenko L.Je. Infekcijni chvoroby ptyci / L.Je. Kornijenko, L.I. Nalyvajko, V.V. Nedosjekov [i in.]; pid zah. red. L.Je. Kornijenka. — Cherson.: Hrin' D.S., 2012. — S. 46-472.

12. Bolezny domašnyh y sel'skochozjajstvennych ptyc [Tekst] / B.U. Kэлneк [y dr.]; pod. obšč. red. B.U. Kэлneka [y dr.]. — M.: Akvaryum, 2003. — S. 169-188.

13. Korovyn R.N. Spravočnyk veterynarnoho vrača ptycevodčeskoho predprijatija / R.N. Korovyn. — Sankt-Peterburh, Tom # 1. — 1995. — 3 s.

14. Metodični rekomendacii z diahnostyky, profilaktyky ta zachodiv borot'by z pasterel'ozom (choleroju) ptyci / B.T. Stehnyj [ta in.]. — Dnipropetrovs'k, — 2009. — S. 4-39.

15. Plys V.M. Epizootolohičnyj monitorynh ta patoloĥoanatomyčni zminy za pasterel'ozu (cholery) ptyci v asociacii z dejakymy invazijamy / V.M. Plys, L.I. Šendryk // Naukovyj visnyk L'vivs'koho nacional'noho universytetu veterynarnoi medycyny ta biotechnolohij imeni S.Z. Gžyc'koho. 2014. — Častyna 1, Tom 16, # 2 (59). — S. 262-270.

16. Plys V.M. Epizootolohičnyj monitorynh, klinični oznaky ta patoloĥoanatomyčni zminy za pasterel'ozu (cholery) ptyci v asociacijach z dejakymy infekcijnymy ta invazijnymy zachvorjuvannjamy / V.M. Plys, T.I. Fotina // Visnyk Sums'koho nacional'noho ahrarnoho universytetu. — 2014. - # 6 (35). — S. 114-122.

17. Šendryk L.I. Parazytarni chvoroby tvaryn: diahnostyka, profilaktyka, likuvannja: navčal'nyj posibnyk / L.I. Šendryk., Ch.M. Šendryk — D.: Svidler A.L., 2011. — S. 84-86.

Плис В.Н. Пастереллёзно-аскаридиозное микст заболевание птицы – проблема сегодняшнего дня.

В статье представлены результаты сделанного обзора литературы бактериально-гельминтозных микст заболеваний птицы. В перечне ассоциированных заболеваний, которые на-

носят больших экономических убытков птицеводству, одной с актуальных проблем эсть пастереллезно-аскаридиозное микст заболевание птицы. В статье представлен литературный обзор клинических симптомов, патологоанатомических изменений, класических и современных методов диагностики, лечения, профилактики и мер борьбы.

Ключевые слова: бактериально-гельминтозные ассоциации, пастереллез (холера) птицы, аскаридоз, клинические симптомы, патологоанатомические изменения, бактерии, гельминты, асоциативные заболевания птицы, диагностика, лечение, профилактика и меры борьбы.

Plys V.N. Pasterellosis and askaridiosis mikst disease of birds is a problem of present time.

The article presents the results of a literature review made by bacterial and helminthes mixed poultry diseases. The list association diseases that cause large losses economics poultry, one with actual problems pasteurellosis-askaridioznoe mixed poultry disease. The article presents a literature review of clinical symptoms, pathological changes, classic and modern methods of diagnosis, treatment, prevention and control measures.

Keywords: bacterial and helminthes association, pasteurellosis (Cholera) birds, ascarides, clinical symptoms, pathological changes, bacterium, helminths, association diseases of birds, diagnostics, treatment, prevention and control measures.

Дата надходження до редакції: 16.01.2017 р.

Рецензент: к.вет.н., доцент Нечипоренко О.Л.

УДК 636.09: 616.98:578.833.31

**РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ХВОРОБИ АУЄСКИ СЕРЕД ПОГОЛІВ'Я СВИНЕЙ
НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ**

В. В. Уховський, д.вет.н., ст.н.сп.

О. М. Романов

М. В. Безименний,

Інститут ветеринарної медицини НААН

Ж. М. Дрожже, к.вет.н.

Державний науково-дослідний інститут лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи

Відображено обсяг серологічної діагностики хвороби Ауєскі серед свинопоголів'я України. Наведено результати досліджень проб сироваток крові свиней на предмет наявності специфічних гуморальних антитіл проти вірусу хвороби Ауєскі свиней за шестирічний період (2010–2015 рр.). Проведено аналіз розповсюдження хвороби Ауєскі свиней по областях України. За результатами серологічного моніторингу встановлено, що показник серопревалентності складає 6,5 % від дослідженого поголів'я свиней.

Ключові слова: хвороба Ауєскі, свині, моніторинг, картографування, антитіла.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Хвороба Ауєскі (псевдосказ) – це гостро перебігаюче контагіозне захворювання що протікає у вигляді епізоотій і спорадичних випадків. Воно завдає значних економічних збитків тваринництву, особливо в країнах з інтенсивно розвиненим свинарством і хутровим тваринництвом [1, 2]. Захворювання викликається вірусом хвороби Ауєскі (*Suid Herpesvirus 1*), що належить до сімейства *Herpesviridae*, підродини *Alpha herpesvirinae*, роду *Varicellovirus* [3].

Летальні випадки хвороби спостерігаються переважно у поросят, у дорослих свиней хвороба супроводжується встановленням тривалого або довічного вірусноносійства. Смертність новонароджених поросят досягає до 90-100 %, а у місячних – до 60 %. Зі збільшенням віку тварин прояв клінічних ознак зменшується. У відгодівельних і племінних свиней хвороба найчастіше характеризується респіраторним синдромом (кашель,

задишка, лихоманка, ураження верхніх дихальних шляхів і легень) [4].

У свиноматок хвороба характеризується порушенням відтворення поголів'я (народженням мертвого плоду, муміфікацією і ембріональною смертністю плодів, безпліддям) [5]. Свині, що перехворіли на хворобу Ауєскі, стають латентно-інфікованими та основним резервуаром вірусу й джерелом інфекції [6].

Через різноманіття форм перебігу хвороби лабораторне підтвердження діагнозу є обов'язковою умовою при підозрі на хворобу Ауєскі у всіх випадках [7].

На сьогоднішній день, завдяки чисельним науковим дослідженням цього захворювання, стають зрозумілими питання патогенезу, клінічних і патолого-анатомічних ознак, специфіки імунітету та загального комплексу профілактичних заходів. Але у той же час на думку більшості провідних фахівців з вивчення хвороби Ауєскі, для